

L'heraldica perd els seus misteris

Armand de Fluvià acosta l'heraldica als historiadors, arqueòlegs i dissenyadors, i també al públic en general, amb el primer 'Manual d'heraldica i tècnica del blasó' en llengua catalana. El publica l'editorial Galerada.

L'heraldica ha estat molt menys tinguda a casa nostra. Per això no disposàvem d'un manual en llengua catalana, científic i rigorós.

Armand de Fluvià ha corregit aquesta mancança, just quan acaba de fer vuitanta anys. El Pompeu Fabra de la terminologia heràldica publica a l'editorial Galerada el primer *Manual d'heraldica i tècnica del blasó*, en llengua catalana.

El blasó és l'estudi dels elements –objectes, esmalts...– que han constituït les armories o armes, els emblemes hereditaris característics dels darrers segles de l'edat mitjana, representats a l'escut defensiu del cavaller, i també a la bandera, a la sella del cavall o al casc. És l'estudi d'aquests elements i dels principis, les regles i els termes que n'han presidit la composició.

El terme *blasó* és sovint utilitzat com a sinònim d'armories i armes, un abús de vocabulari que Armand de Fluvià diu al manual que cal evitar.

Davant d'un escut d'or amb quatre pals de gules, doncs, és incorrecte

EDITORIAL GALERADA

Pàgina del *Tractat d'armoria*, de Jaume Ramon Vila, de principi del segle XVII. Il·lustra el *Manual d'heraldica i tècnica del blasó*, d'Armand de Fluvià.

de dir, adverteix: “Aquest és el blasó dels comtes de Barcelona.” Recomana de dir: “Aquestes són les armories, les armes o l’escut dels comtes de Barcelona.”

El manual hauria de servir per a desfer malentesos sobre l’heràldica com el del blasó, i perquè aquesta disciplina, que utilitza una terminologia complexa, deixi de ser un misteri.

Hi ajudarà el fet que el llibre es completa amb un glossari amb el qual revisa el seu *Diccionari general d’heraldica*, publicat per Edhasa l’any 1982 i exhaurit de fa anys, tot esperant-ne la segona edició, corregida i augmentada, en què treballa l’autor.

Armand de Fluvià explica l’origen i l’evolució dels emblemes, per una banda; i, per una altra, l’origen i l’evolució, fins als nostres dies, de l’heraldica.

El manual ha de servir també per a acostar l’historiador a l’heraldica. L’heraldica, pensa Armand de Fluvià, pot proporcionar valuoses informacions als historiadors d’avui dia, tant si és en el camp de la història de l’art, l’arqueologia, la genealogia, les estructures socials o familiars, la història política, els problemes jurídics, la simbologia religiosa, la psicologia individual o col·lectiva i la vida quotidiana o cultural.

És de doldre, pensa Armand de Fluvià, que a causa de la ignorància i a la desconfiança de la majoria dels historiadors envers aquesta disciplina, aquestes valuoses informacions romanguin inèdites o mal conegudes.

L’heraldica és una ciència autònoma, però també auxiliar de la història i de l’arqueologia i, per tant, molt útil a aquestes disciplines, pensa Armand de Fluvià, que ens reporta dos casos exemplars dels quals ha estat testimoni.

L’ambaixada espanyola a Brussel·les desconeixia qui era el personatge d’un quadre on figurava el seu escut. Fullejant armoriais, Armand de Fluvià va trobar la família a qui pertanyia l’escut. Per a saber el nom del personatge es va adonar que hi apareixia un altre detall, la creu de l’orde de Santiago, i només un dels germans n’era cavaller. D’aquesta manera va poder ser identificat.

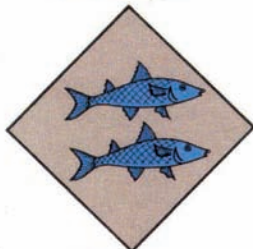
L’altre cas va ser un ferro del fre de cavall, d’argent, que portava un escut faixat d’or (groc) i de gules (ver-

Caseres

Barbens

Lliçà de Vall

Cervelló

EDITORIAL GALERADA

Escuts oficials de diversos municipis, adequats al reglament oficial.

mell), que són les armes dels comtes d’Empúries. L’havien trobat en unes excavacions a Turquia i era de principi del segle XIV. Però, a qui de la família pertanyia? Al testament d’un comte d’Empúries, d’aquella època, localitzat per Armand de Fluvià a l’arxiu sevillà de la casa Medinaceli, hereus del comtat d’Empúries, es parla d’un germà que és “presoner del soldà de Babilònia”. I en aquella època denominaven d’aquesta manera el soldà de Turquia. “Ja el tenim identificat!”, va exclamar l’heraldista.

El divorci entre els heraldistes i els historiadors no és només català. El mestre d’Armand de Fluvià, Michel Pastoureau, també s’ha queixat que la gran riquesa documental que constitueixen les armories medievals resti desconeguda, encara ara, per a la majoria dels historiadors i dels arqueòlegs.

La principal raó, reconeixen Pastoureau i Fluvià, està probablement en la incapacitat dels heraldistes de fer sortir la disciplina del marc estricte de la història genealògica i nobiliària i del terreny d’una simbologia fútil i d’un esoterisme gratuït.

Això d’una banda. I, d’una altra, la manca de publicació de fonts i l’absència de mètodes científics i de regles específiques que n’assegurin la crítica i l’explotació.

Una de les dues fonts heràldiques bàsiques, amb els segells, són els armoriais medievals, el recull d’armories compilats abans del 1500. N’hi ha uns 350 a tot Europa i la majoria són poc coneguts, poc estudiats i inèdits.

I si en l’estudi de les armories medievals hi ha llacunes, en el de les armories modernes tot està verd. Només han estat vistes des del punt de vista de la nobiliària, el protocol, l’artístic o el recreatiu.

També està per fer l’estudi del disseny heràldic, vist des d’una perspectiva històrica.

Heràldica cívica. Un dels capítols del manual va dedicat a l’heraldica cívica a Catalunya, en la qual Armand de Fluvià té un paper clau. Com se sap, des del 1981 és l’assessor d’heraldica de la direcció general d’Administració Local, on fa els informes per a l’oficialització dels escuts i les banderes dels ens territorials de Catalunya.

D'aleshores ençà, un 70% dels 947 municipis catalans ja disposen d'escut oficialitzat. Dels restants, n'hi ha 43 que mai no han contestat al requeriment que se'ls envia regularment i mantenen un escut que no s'adequa al reglament català ni a cap criteri científic, o no en tenen.

Hi trobem, en aquest grup, Lleida, Moià, Abrera, Castell-la Platja d'Aro, el Vendrell, Espinelves, Camprodon, Amer, Sant Joan de Mollet i Begues.

I entre aquells que han decidit de parlar-ne amb la Generalitat però encara no accepten la normativa, hi ha els de Castelldefels, Badalona, Mataró, Tarragona i Gavà.

En algun cas la discrepància consisteix en el fet que l'ajuntament vol incorporar-hi els quatre pals, sense tenir-hi dret. La segona disposició del reglament estableix que només poden incorporar el senyal de Catalunya aquells municipis que hi tenen dret històric, ço és, aquells que l'hagin rebut per especial privilegi reial, que hagin estat ciutat, vila o poble de jurisdicció reial, o centre d'una vegueria o sotsvegueria o d'una batalla reial.

Hi ha municipis que volen exhibir una corona a la qual no tenen dret, com Berga, que va crear pel seu compte, i modernament, un escut amb la corona ducal, sense haver existit mai cap duc de Berga.

En alguns municipis, el batlle no gosa canviar-lo per por d'obrir una polèmica al poble, amb el risc de perdre vots, especialment quan l'opinió pública local pensa que l'escut que tenen és "de tota la vida", malgrat ser de creació recent.

Armand de Fluvià i Escorsa, adaptador de la terminologia heràldica al català, és l'assessor d'heràldica de la Generalitat de Catalunya.

Armand de Fluvià ha de fer moltes gestions personals amb l'objectiu que el municipi accepti l'escut normalitzat, no sempre amb èxit. A banda les converses amb els representats municipals de torn i els erudits locals, ha de pronunciar-hi conferències.

L'acceptació de l'escut normalitzat no és, però, el final de la història. Llavors apareix inevitablement a la casa de la vila una figura molt perillosa, el dissenyador, que sovint convenç l'alcalde de modificar-lo per a *modernitzar-lo*, per a *actualitzar-lo*. Amb quins criteris? Els de cada *artista*, normalment orfe de tot coneixement heràldic. "I el que fa generalment és un nyap", ens diu Armand de Fluvià. En alguns casos, el dissenyador s'ha adreçat abans a l'heraldista i, llavors, "amb el meu assessorament, ho fan bé".

Cal tenir en compte, diu una de les normes oficials, que l'heràldica, a més de ciència, es també un art. Això vol dir que allò que s'oficialitza és el blasonament, no un dibuix concret, que pot variar en el decurs del temps.

La capital de Barcelona ja sap què és encarregar l'escut a un dissenyador. El govern local, socialista, no va acceptar que la Generalitat –convergent– li digués com havia de ser el seu escut, i el 1996 va aprovar una nova simbologia per a la ciutat, seguint una proposta feta per uns dissenyadors, i no pas per uns tècnics en heràldica. Després d'un recurs contenciós-administratiu presentat per Armand de Fluvià, que l'Ajuntament va perdre, l'escut va haver de ser retirat.

Lluís Bonada